

PÁZMÁNY *1635*
— *a l a p i t v a*

Pázmány Law Working Papers

2018/07

Suri Noémi

**ELHATÁROLÁSI KÉRDÉSEK A BRÜSSZEL-
IIA. RENDELET
ÉS AZ EURÓPAI ÖRÖKLÉSI RENDELET
KÖRÉBEN**

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Pázmány Péter Catholic University Budapest
<http://www.plwp.eu>

ELHATÁROLÁSI KÉRDÉSEK A BRÜSSZEL-IIA. RENDELET ÉS AZ EURÓPAI ÖRÖKLÉSI RENDELET KÖRÉBEN

Az Európai Unió Bíróságának ítélete a Matoušková-ügyben

SURI NOÉMI
tudományos segédmunkatárs (PPKE JÁK)

1. Bevezetés

Az Európai Közösségben 2002-től kezdődően jelent meg az igény a nemzetközi elemet tartalmazó öröklési ügyekben felmerülő jogalkalmazási nehézségek azonosítására, és a közel 10 évet átfogó egyeztetési mechanizmus eredményeként az EU Igazságügyminiszterek Tanácsa 2012. június 7-én fogadta el az Európai Parlament és a Tanács 650/2012/EU rendeletét (2012. július 4.) az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről (Továbbiakban: „európai öröklési rendelet”).¹ Az európai öröklési rendeletet 2015. augusztus 17-én vagy azt követően elhunyt személyek utáni öröklésre kell alkalmazni, ugyanakkor a rendelet 83. cikk (2) bekezdése megnyitja azon öröklési ügyekben is a rendelet alkalmazhatóságát, amelyekben az örökhagyó 2015. augusztus 17. megelőzően a rendelet III. fejezetében előírt feltételekkel összhangban megválasztotta az utána történő öröklésre alkalmazandó jogot. Ugyan a rendelet szabályai 2015. augusztus 17-t követően alkalmazandók, mégis a rendelet alkalmazhatóságát megelőzően, már 2014-ben felmerült az Európai Unió Bírósága előtt az európai öröklési rendelet tárgyi hatályának értelmezése.

A Nejvyšší soud České republiky (Cseh Köztársaság) által 2014. augusztus 25-én benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem – az ún. Marie Matoušková ügyben – eredményeként indult eljárásban az Európai Unió Bíróságának abban a kérdésben kellett állást foglalnia, ha a kiskorú nevében eseti gondnoka által kötött hagyatéki egyezség érvényességéhez bírósági jóváhagyás szükséges, akkor a bíróság részéről meghozott ilyen határozat a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet (Továbbiakban: Brüssze-IIa. rendelet)² 1. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerinti, vagy 1. cikke (3) bekezdésének f) pontja szerinti intézkedésnek tekintendő-e. Az EuB által a Matoušková ügyben végzett jogértelmezés valódi jelentősége a Brüsszel-II.a rendelet és az európai öröklési rendelet tárgyi hatályának elhatárolása. A tanulmány célja a C-404/14. sz. ügy részletes bemutatása révén a két jogforrás körében felmerült ütközőpontok feltárása.

2. Az alapügy és az előzetes döntéshozatal iránti kérelem

A Městský soud v Brně, brnói fellebbviteli bíróság 2010. április 27-én hagyatéki eljárást indított G. Martinus 2009. május 8-án Hollandiában elhunyt, cseh állampolgár hagyatéka ügyében. A hagyatéki eljárás lefolytatására Marie Matoušková közjegyzőt rendelték ki. A hagyatéki eljárás során a közjegyző megállapította, hogy az elhunyt G. Martinus cseh állampolgár volt, lakóhelye elhalálkozásának időpontjában a Cseh Köztársaság területén, Brnóban volt. A hagyatéki eljárásban örökösként az elhunyt házastársa és két kiskorú gyermekük került megállapításra. Az örökösök lakóhelye Hollandiában volt. Az örökösök esetleges érdekellentéteire tekintettel a Městský soud v Brně „eseti gondnokot” jelölt ki a kiskorú gyermekek képviselőjére. Az

¹ Az Európai Unió Hivatalos Lapja 2012. 07. 27. L 201/107. szám

² Az Európai Unió Hivatalos Lapja 2003. 12. 23. L 338/1. szám

eljárásban részt vevő felek nyilatkozata alapján a közjegyző megállapította, hogy Hollandiában nem folytattak le hagyatéki eljárást.

A cseh 94/1963. sz. családjogi törvény 37. cikk (1) bekezdése alapján, az örökösök esetleges érdekellentéteire tekintettel a Městský soud v Brně a hagyatéki eljárás során a kiskorú gyermekek képviselőjére eseti gyámot rendelt ki. 2011. július 14-én az örökösök egyezsége kötötték a hagyaték felosztásáról, az egyezés megkötése során a két kiskorú örökösökét gyámjuk képviselte. A Městský soud v Brně (brnói fellebbviteli bíróság) 2011. augusztus 10-én kelt határozatával megállapította az elhunyt vagyonának piaci értékét, a hagyatéki terheket, és a hagyaték tartozások kielégítését követő értékét.

A túlélő házastárs a cseh közjegyző előtti hagyatéki eljárásban új tényeket terjesztett elő: Állítása szerint az elhunyt, G. Martinus lakóhelye elhalálozásának időpontjában a Holland Királyságban volt, és a Cseh Köztársaságban csak egy nyilvántartott lakóhellyel rendelkezett. Emellett egy 2011. március 14-én kelt, Hollandiában kiállított igazolás benyújtásával tájékoztatta a közjegyzőt, hogy G. Martinus hagyatéka ügyében Hollandiában is folyamatban van egy hagyatéki eljárás. Ezt követően a 2011 júliusában megkötött hagyaték felosztására vonatkozó egyezsége a Hollandiában már lefolytatott hagyatéki eljárásnak megfelelően módosították.

Marie Matoušková a cseh Polgári Törvénykönyv 28. cikke alapján, az egyezésben részes két kiskorú gyermekre tekintettel jóváhagyás végett a hagyaték felosztásáról kötött egyezsége a gyámügyi bíróság elé terjesztette. A gyámügyi bíróság az ügyet érdemi elbírálás nélkül visszaküldte a cseh közjegyzőnek. A bíróság indokolása szerint tekintettel arra, hogy a két kiskorú gyermek hosszabb ideje a Cseh Köztársaság területén kívül tartózkodik, így nem határozhat joghatóságának hiányáról, valamint arról, hogy az ügyet a joghatóság, illetve az illetékesség megállapítása céljából a Nejvyšší soud (Legfelsőbb Bíróság) elé utalja.

Marie Matoušková 2013. július 10-én a cseh Legfelső Bírósághoz, a Nejvyšší soud-hoz fordult az alapeljárás tárgyát képező hagyatéki egyezés jóváhagyása tekintetében joghatósággal, illetve illetékességgel rendelkező bíróság kijelölése érdekében.

A Nejvyšší soud állásfoglalása szerint az alapeljárásban 2201/2003/EK rendelet tárgyi hatályának értelmezésére van szükség. A cseh Legfelső Bíróság értelmezése szerint a hagyatéki eljárás során kötött egyezés jóváhagyása kiskorúak érdekeinek védelmére irányuló intézkedésnek, valamint az öröklési rendelet tárgyi hatálya alá tartozó öröklésre vonatkozó intézkedésnek egyaránt tekinthető. A Nejvyšší soud felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából az alábbi kérdést terjesztette az Európai Unió Bírósága elé:

„Ha a kiskorú nevében eseti gyámja által kötött hagyatéki egyezés érvényességéhez bírósági jóváhagyás szükséges, akkor a bíróság részéről meghozott ilyen határozat a [...] 2201/2003 [...] rendelet 1. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerinti vagy 1. cikke (3) bekezdésének f) pontja szerinti intézkedés?”

Véleményem szerint a Nejvyšší soud által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés valójában a Brüsszel-IIa. rendelet tárgyi hatályának értelmezésén felül több részkérdést foglal magába:

- 1.) A hagyatéki eljárás során előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelem az eljárás nemperes jellegére tekintettel okot adhat-e előzetes döntéshozatali eljárás lefolytatására?
- 2.) A minősítés körében a cseh jogszabályok értelmében kötött egyezés az európai öröklési rendelet szerinti öröklési szerződésnek tekinthető-e?
- 3.) Az európai öröklési rendelet tárgyi hatályának 23. cikke szerinti tág értelmezésének lehetőségét,
- 4.) Az öröklési és végintézkedési képesség a természetes személyek személyi állapotával összefüggő kérdésnek tekinthető-e, valamint
- 5.) A „gyermek érdekének” mint a családjogi jogviták rendezésének releváns tényezőjének kiegészítő értelmezését.

3. A főtanácsnok indítványa

Juliane Kokott főtanácsnok szerint jelen ügy a Brüsszel-IIa. rendelet tárgyi hatályát pontosítja „a szülői felelősségre vonatkozó eljárások” körében, ezen túlmenően az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés megválaszolása során arra is lehetősége nyílik az EuB-nak, hogy elhatárolja egymástól a Brüsszel-IIa. rendelet és az európai öröklési rendelet tárgyi hatályát.

Juliane Kokott főtanácsnok jogi értékelésében elsőként arra mutatott rá, hogy a hagyatéki eljárás során előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelem – az eljárás nemperes jellegére tekintet nélkül – elfogadható. „Egy nemperes eljárásban előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelem is elfogadható lehet azonban, ha egy ilyen, voltaképpen nemperes eljárásként induló eljárás keretében nem adnak helyt a kérelemnek, és azt érintően jogvita támad.”³

A főtanácsnok a Brüsszel-IIa. rendelet és az európai öröklési rendelet tárgyi hatályának elhatárolását az örökösök közötti hagyaték felosztására irányuló egyezség minősítésére alapította. Meglátása szerint e hagyatéki egyezség nem sorolható az európai öröklési rendelet által szabályozott öröklési szerződés körébe. Az európai öröklési rendelet 3. cikk (1) bekezdése szerint az öröklési szerződés „olyan megállapodás [...], amely [...] a megállapodásban részes egy vagy több személy jövőbeli hagyatékára vonatkozó jogokat létesít, módosít vagy szünteti meg”. Tekintettel arra, hogy az alapeljárásban kötött egyezség nem egy jövőbeli hagyatékra irányuló rendelkezés, hanem egy *már megnyílt* örökségnek az örökösök közötti szerződéses egyezség útján történő felosztásáról van szó, nem minősíthető az európai öröklési rendelet szerinti öröklési szerződésnek. Ugyanakkor figyelembe veendő, hogy az európai öröklési rendelet tárgyi hatálya általánosságban az öröklés egészére (23. cikk) terjed ki, melybe a hagyatéki osztály is bele értendő.

Az alapügy tárgya egy ilyen hagyaték felosztására irányuló egyezség bíróság általi jóváhagyása, így megalapozott lenne az európai öröklési rendelet alkalmazhatósága. Ugyanakkor e rendelet alkalmazását megelőzően fontos figyelembe venni, a hivatkozott cseh jogintézmény – kiskorúak nevében kötött hagyatéki egyezség bíróság által történő jóváhagyása – célját. Az európai öröklési rendelet 1. cikk (2) bekezdésének b) pontja kizárja a rendelet hatálya alól „a természetes személyek jogképességére és cselekvőképességére” vonatkozó kérdések, ennek megfelelően a kiskorúak képviselője által kötött egyezség bírósági jóváhagyását is. Az Európai Bíróság a Schneider ügyben rámutatott, hogy a jogképességet és a cselekvőképességet, valamint az ezekhez kötődő képviseleti jogosultságot önállóan kell értékelni, és azokat nem az éppen kérdéses jogügyletek önállóan előzetes kérdéseinek kell tekinteni.⁴ A Schneider ügyben lefektetett elv az alapeljárásban kizárja az európai öröklési rendelet alkalmazhatóságát. A főtanácsnok indítványában arra mutat rá, hogy az öröklési ügyben keletkező joghézagot, a jogképességhez és cselekvőképességhez kötődően a Brüsszel-IIa. rendelet hivatott kitölteni.⁵ A főtanácsnok Brüsszel-IIa. rendelet alkalmazhatóságát a Brüsszel-IIa. rendelet és a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló, 1996. október 19-i egyezmény párhuzamba állításával is alátámasztja. A Brüsszel-IIa. rendelet szülői felelősségre vonatkozó rendelkezései az 1996. évi Egyezményben lefektetett alapelvekben gyökereznek, ennek megfelelően a Brüsszel-IIa. rendelet és az Egyezmény vonatkozó azonos módon kell értelmezni. Az 1996. évi Egyezményhez Paul Lagarde⁶ által készített magyarázó jelentés

³ Főtanácsnoki indítvány 26. pontja

⁴ C-386/12. ügy: az ítélet 19. pontja

⁵ C-386/12. ügy: az indítvány 39. pontja

⁶ Erläuternder Bericht von Paul Lagarde zu dem Übereinkommen über den internationalen Schutz von Erwachsenen (2003) forrás: <https://assets.hcch.net/upload/exp135d.pdf> [letöltés ideje: 2016. április 9.]

szerint „amennyiben az öröklésre alkalmazandó jog a gyermek törvényes képviselőjének beavatkozását írja elő, [nem zárja ki] e képviselő Egyezmény alapján történő meghatározását”. A főtanácsnok érvelése szerint ezt az értelmezését a Brüsszel-IIa. rendelet hatályára nézve is vonatkoztatni kell. Így a Brüsszel-IIa. rendelet öröklésre vonatkozó kivétele nem alkalmazható a „hagyatéki egyezség” bíróság általi jóváhagyására.

4. Az EuB ítélete és az ítélet érvelése

Az Európai Unió Bírósága 2015. október 6-án kelt **C-404/14. sz. ítélete annak a kérdésnek a megválaszolását végezte el, hogy a Brüsszel-IIa. tárgyi hatálya körében** a kiskorú gyermekek nevében gyámjuk által kötött hagyatéki egyezség jóváhagyása a rendelet 1. cikk (1) bekezdésének b) pontja értelmében szülői felelősség gyakorlására vonatkozó intézkedésnek minősül-e, vagy az 1. cikk (3) bekezdésének f) pontja értelmében vett, öröklésre vonatkozó intézkedésnek.

Véleményem szerint az Európai Unió Bíróságának ítélete a Brüsszel-IIa. rendelet és az európai öröklési rendelet párhuzamos alkalmazhatóságát két irányból közelítette meg: egyrészt az örökösök között a hagyaték felosztására irányuló megállapodás minősítésének irányából, másodsorban a gyermek mindenekfelett álló érdekének mint a családi jogviták rendezésének releváns tényezőjének értelmezésének oldaláról.

Az ítélet 25. pontja rögzíti, hogy „[...] az örökösök között létrejött egyezség nem egy jövőbeni öröklésre vonatkozó megállapodás, hanem egy már megnyílt hagyaték felosztására vonatkozó egyezség” – nek tekintendő. Az EuB a cseh polgári törvénykönyv azon rendelkezését – mely előírja kiskorú gyermek nevében tett vagyonkezelésre való jognyilatkozat bíróság általi jóváhagyását – „[...] a kiskorú cselekvőképességére tekintettel hozott olyan intézkedés[nek minősítette], amely a gyermek mindenekfelett álló érdekének védelmére irányul”.⁷

A Schneider ítéletre analógia útján történő hivatkozással a bíróság kimondta, hogy ilyen intézkedés közvetlenül kapcsolódik a természetes személy cselekvőképességéhez. A főtanácsnoki indítványra történő hivatkozással az EuB leszögezte, hogy a jogképességhez és cselekvőképességhez kötődő képviseleti kérdéseket önállóan kell értékelni, és nem a kapcsolódó jognyilatkozatoktól függő, előzetes kérdésekként kell kezelni.

Az EuB érvelésében rámutatott, annak megítélése szempontjából, hogy a kiskorúak nevében képviselőjük által tett nyilatkozathoz bíróság általi jóváhagyására hagyatéki eljárás során kerül sor „[...] nem tekinthető döntő szempontnak annak megállapításához, hogy ez az intézkedés az öröklési jog körébe tartozik-e”.⁸ Mindezek alapján az Bíróság megállapította, „A gyámügyi bíróság jóváhagyásának szükségessége közvetlenül a kiskorú gyermekek helyzetéből, illetve cselekvőképességéből ered, és a 2201/2003 rendelet 1. cikke (1) bekezdésének b) pontja és (2) bekezdésének e) pontja értelmében vett, a szülői felügyelet gyakorlása keretében a gyermek vagyonának kezelésével, megóvásával vagy a vagyonról való rendelkezéssel kapcsolatos, a gyermek védelmét célzó intézkedésnek minősül.”⁹

Az EuB az intézkedés minősítését, és a Brüsszel-IIa. rendelet tárgyi hatályának értelmezését a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló 1996-os hágai egyezményhez Paul Lagarde által készített jelentéssel is alátámasztotta. A Lagarde jelentés kimondta, ha az öröklésre alkalmazandó jog az öröklő gyermek törvényes képviselőjének fellépését írja elő, akkor a törvényes képviselőt az egyezményben foglalt szabályok alapján kell kijelölni, mivel ez az eset a szülői felelősség területére tartozik.

⁷ Az ítélet 28. pontja

⁸ Az ítélet 31. pontja

⁹ Az ítélet 31. pontja

A Bíróság az európai öröklési rendelet alkalmazhatóságának kereteit is kijelölte: a rendelet tárgyi hatálya csak az öröklési képességgel, a végintézkedést megtevő személy végintézkedés megtételére való képességével összefüggő kérdésekre terjed ki.

Az Európai Unió Bírósága nemcsak a Brüsszel-IIa. rendelet és az európai öröklési rendelet tárgyi hatályát vette górcső alá, hanem a rendeletek alkalmazhatóságának a joghatósági szabályokra gyakorolt következményeit is. Kérdésként merült fel az is, nem sérti-e a gyermek mindenekfelett álló érdekét, ha egy öröklési jogi ügyben a döntéshozatali folyamatot megosztanak két különböző tagállam, egyrészt a hagyatéki eljárás megindításának tagállama, másrészt – a 2201/2003 rendelet 8. cikkének (1) bekezdése alapján – a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam között. E szempont figyelembe vételével a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy „[...] a kiskorú gyermekek részére történő gyámrendelés és a gyám tevékenységének ellenőrzése annyira szorosan kapcsolódik egymáshoz, hogy nem lehet rájuk nézve az adott jognyilatkozat tárgyától függően eltérő joghatósági szabályokat alkalmazni.”¹⁰ Az EuB a joghatóság megállapítása során rögzítette: „E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a 2201/2003 rendelet 12. cikkének (3) bekezdése szerint valamely tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek a szülői felelősséggel kapcsolatban az (1) bekezdésben említett eljárásoktól eltérő eljárások esetében is, amennyiben egyrészt a gyermeket szoros kötelék fűzi az említett tagállamhoz, különösen ha a szülői felelősség jogosultjainak egyike szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik az adott tagállamban vagy a gyermek az adott tagállam állampolgára, és másrészt az eljárás valamennyi részes fele kifejezetten vagy egyéb egyértelmű módon elfogadta a bíróságok joghatóságát a bíróság megkeresésének időpontjában, és az a gyermek érdekeit legjobban szolgálja.” Mindezekre tekintettel az alapeljárásban a bíróság joghatóságát akkor is megalapozhatja öröklési jogi ügyben a hagyaték felosztásáról kötött egyezség jóváhagyása, ha a gyermek szokásos tartózkodási helye nem ebben a tagállamban van.

A fentiek figyelembe vételével a bíróság következtetése szerint a 2201/2003 rendeletet úgy kell értelmezni, hogy a kiskorú gyermekek nevében gyámjuk által kötött hagyatéki egyezség jóváhagyása a Brüsszel-IIa. rendelet 1. cikk (1) bekezdésének b) pontja értelmében vett, szülői felelősség gyakorlására vonatkozó intézkedésnek minősül, és ezáltal a rendelet hatálya alá tartozik, nem pedig az említett rendelet 1. cikke (3) bekezdésének f) pontja értelmében vett, öröklésre vonatkozó intézkedésnek, amely az európai öröklési rendelet alkalmazhatóságát alapozza meg.

5. A Matoušková ügy jelentősége – Következtetések

Az Európai Unió Bíróságának 2015. október 6-án kelt **C-404/14. számú Matoušková ügyben hozott ítélete mind a Brüsszel-IIa. rendelet, mind az európai öröklési rendelet tárgyi hatálya körében előremutató következtetéseket tartalmaz. A 2201/2003/EK tanácsi rendelet összefüggésében vizsgálva – a Matoušková ügy – a gyermek mindenek felett álló érdekének mint a családjogi jogviták rendezésének releváns tényezője az EuB jogértelmezésének egy további, kiegészítő fogalom-meghatározásának tekinthető. Az EuB a cseh polgári törvénykönyv azon rendelkezését – mely előírja kiskorú gyermek nevében tett vagyonkezelésre való jognyilatkozat bíróság általi jóváhagyását – „[...] a kiskorú cselekvőképességére tekintettel hozott olyan intézkedés[nek minősítette], amely a gyermek mindenekfelett álló érdekének védelmére irányul”.¹¹**

Az európai öröklési rendelet vonatkozásában az EuB jogértelmezése három esetkörre foglalt magába: 1.) az öröklési eljárás során az örökösök között létrejött hagyaték felosztására irányuló egyezség minősítését, 2.) öröklésre vonatkozó intézkedések meghatározását, 3.) harmadsorban az öröklési és végintézkedési képesség mint a természetes személyek személyi állapotával összefüggő kérdés minősítését. Az európai öröklési rendelet 1. cikk (2) bekezdése

¹⁰ Az ítélet 30. pontja

¹¹ C-404/14. sz. ügy ítéletének 28. pontja

a rendelet tárgyi hatálya alól kivont területek taxatív meghatározását adja,¹² melyben természetes személyek személyi állapotára, családi kapcsolataira,¹³ jogképességére, cselekvőképességére, eltűnésével, távollétével, holtak nyilvánításával kapcsolatos kérdések kerültek deklarációra. Fentebb ismertetett ügyben az EuB az európai öröklési rendelet 23. cikkének szűkítő értelmezésével az európai öröklési rendelet alkalmazhatóságának kereteit is kijelölte: a rendelet tárgyi hatálya csak az öröklési képességgel, a végintézkedést megtevő személy végintézkedés megtételére való képességével összefüggő kérdésekre terjed ki,¹⁴ melyek nem sorolhatók a természetes személyek személyi állapota körébe.

¹² Köhler az öröklési ügyekkel összhangban felmerülő, a rendelet tárgyi hatálya alól kivont polgári jogi területeket „külső hézagokként” minősíti. Andreas KÖHLER: Der Anwendungsbereich der EuErbVO. In: Walter GIERL – Ludwig KROIB – Andreas KÖHLER – Harald WILSCH: Internationales Erbrecht. Baden-Baden, Nomos, 2015. 61. p.

¹³ Házasság létezésének, nem létezésének megállapítása, származással és örökbefogadással kapcsolatban felmerülő kérdések sorolhatók e körbe KÖHLER: Der Anwendungsbereich der EuErbVO. i. m. 61. p.

¹⁴ C-404/14. sz. ügy ítéletének 33. pontja.